СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 277. Джерзі Ситі, Н. Дж., пятниця, 27-го листопаду, 1936. — VOL. XLIV. No. 277. Jersey City, N. J., Friday, November 27, 1936. THREE CENTS

РОЗДАЮТЬ БЛЯНКЕТИ НА ПЕНСІЇ НА СТАРІ ЛІТА

ВАШИНҐТОН. — Двісті тисяч почтових післанців почали розносити блянкети на пенсії на старі літа, як це постановляє закон „Федерал Сошел Секюриті Акт". Разом мають вони роздати таких блянкетів 26 міліонів. Дістають такі блянкети всі робітники, з виїмком тих, що їм закон не дає права до цеї пенсії, як: урядники держави, домашня служба й моряки.

Блянкет має бути якнайскорше звернений урядові. На картці подано 16 питань, на які кождий кандидат на таку пенсію має відповісти.

У Вашинґтоні вже почало працювати бюро Ради Забезпечення, на котрого чолі стоїть бувший стейтовий ґубернатор Винент. Цілий край поділено на 12 округ. З часом буде встановлено по краю 108 центральних бюр.

РУЗВЕЛТ ВИСЯДЕ В СТОЛИЦІ АРҐЕНТИНИ.

БУЕНОС АЙРЕС. — Американський амбасадор Ведел повідомив арґентинський уряд, що президент Рузвелт згодився з просьбою арґентинського уряду та висяде з корабля не в Мар дель Плята, як спершу плянував, але в самім Буенос Айресі, столиці Арґентини.

Президент має виголосити промову в Ріо Де Жанейро, в Бразилії, як там задержиться його корабель.

Підчас переїзду корабля через рівник президент узяв участь у звичайній церемонії, у котрій людина, перебрана за грецького бога моря, судить людей, що переїжджають вперше через рівник. Президента Рузвелта теж візвано на суд та „обвинувачено" за те, що підчас останніх президентських виборів не здобув стейтів Мейн і Вермонт. Його посаджено в крісло, котре потім перехилено назад, скидаючи його у великий цебер з водою. Потім мокрого пропустили між два ряди моряків, що били „охрещених" мокрими джґутами.

МАЮТЬ КОПАТИ НОВИЙ ТУНЕЛЬ У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — „Влада Порту Ню Йорк", що представляє уряди стейтів Ню Йорк і Ню Джерзі, вже виробила пляни нового тунелю, що його мається незадовго почати будувати попід ріку Гудсон на північ від першого тунелю, що його вже почали будувати.

Вживати будеться цих тунелів для переїзду автомобілів. Коштувати мають разом коло 80 міліонів долярів.

Ново поставлений тунель буде називатися „Мидтавн Гудсон Тонел". Його кошт буде виносити 33 міліони. „Влада Порту Ню Йорк" уже почала випускати бонди на покриття коштів будови тунелю.

ОЛБАНІ ПРИЗНАНЕ МОРСЬКИМ ПОРТОМ.

ВАШИНҐТОН. — Комісія Міжстейтової Торговлі признала місто Олбані, столицю стейту Ню Йорк, що лежить далеко над рікою Гудсон, важним морським портом, що дорівнює своєю важливістю портові Філядельфії.

Комісія каже, що 85% усіх океанських кораблів можуть доїжджати рікою Гудсон аж до Олбані.

УДУШИЛИСЬ ҐАЗОМ.

НЮ ЙОРК. — Підчас виладовування товарів з корабля при причалі на Дюпонт Стріт у Брукляні 5 корабельних вантажників зачадилися на смерть виходячими з корабельного ладунку ґазами. Між померлими є 33-літній вантажник Антін Смоленський.

На завізвання заряду корабля приїхала поліція з ґазовими масками й добула інших вантажників, що від ґазу були втратили притомність. Їх відставлено до шпиталю. Між цими є Юрій Воробей.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

ШІКАҐО. — Коло пів до 7-мої години вечором у вівторок наїхав поїзд залізниці Норт Шор Лайн на набитий людьми експресовий поїзд надземної залізниці, що задержався перед сиґналом зворотниці на північ від стації Ґренвил Евеню.

На місці згинули 6 осіб. Число ранених доходить до 60. Можливо, що з них дехто помре.

ПРОПАЛИ ЧЕРЕЗ ПОЖАР НА КОРАБЛІ.

НЮ ОРЛІЕНС. — Підчас уставлювання ледівні на кораблі Скантик, що належить до „Муремак Лайн", повстав пожар, що відтяв від повітря 13 робітників. На поклад дісталися з них 4. Побоюються, що інші вдушились.

„ЗВІЛЬНЕННЯ КИЄВА ВІД БІЛОПОЛЯКІВ".

Скульптурно-монументальні майстерні управління в справах мистецтв при РНК УССР приступили до будівництва памятника-обеліска „Звільнення Києва від білополяків". Памятник уявляє собою кольону, навколо якої розташовані постаті, що зображають окремі події громадянської війни. Будують цей обеліск за проєктом скульпторів Муравіна й Лясенка, затвердженим урядом УССР.

КАТ УКРАЇНИ НА ФІЛЬМІ.

„Комуніст" повідомляє, що українська студія „Союзкінохроніка" в Харкові випускає звукову фільму під заг. „Привітання Сталінового вожда". Фільма буде присвячена побутові маршала Ворошилова в Україні підчас останніх військових маневрів. Пороблено знимки з виступів Ворошилова, Єгорова, Будьонного і червоного ґен. Якора. Фільму висвітлюватимуть по цілій Україні, „щоб голодні селяни й робітники задовільнилися видом „улюблених" вождів.

ХОТІВ ОТРУЇТИ ЦІЛУ РОДИНУ.

В Млиниськах, пов. Теребовля, форналь Ст. Днік, бажаючи позбутися своєї жінки й пятеро дітей, всипав підчас обіду до зупи отруту для мишей. Жінка форналя по спожиттю одної ложки зупи відразу зорієнтувалася й дала зупу курам, які від цеї зупи на місці здохли. Днікова й її однорічна дитина від одної ложки зупи зазнали сильних внутрішніх болів. Днік утік і скривається.

УСУВАЮТЬ КАМІННЯ З ПІЛЬ.

Міністер внутрішних справ у Варшаві вислав до воєводів обіжник у справі усування каміння з піль. Міністер поручив, щоб в околицях, де не усувають загально каміння з піль, розвинути пропаґанду, щоб збирати каміння й укладати його у купи здовж доріг і на межах. Передусім треба усувати більші камені. Мають давати премії для селян, що очищують свої поля з каміння особливо пильно, а також мають уладжувати конкурси між поодинокими селами.

ВИКРАВ ТЛІННІ ОСТАНКИ ПОМЕРЛОГО СИНА.

В Лодзі виявилося, що робітник Б. Ястшембський переховував у своюму малому мешканню тіло свого 11-літнього померлого синка. Тіло вже розкладалося. Хлопець помер перед двома місяцями. Від цеї хвилини батько не міг знайти собі місця. Нарешті закрався ніччю на цвинтар, викопав трупа своєї дитини й приніс його в мішку до свого дому. Тіло було вже в повньому розкладі. Ястшембський розхворівся від прикрого воздуху, в якому спав і мешкав. Трупа поховали вдруге.

СМЕРТЬ У БОЧЦІ З ВОДОЮ.

В Загужах коло Стшельна (в Великопольщі) впала до бочки з водою 4-літня дівчинка й тому, що не було як стій помочі, втонула.

ЗАСУДЖЕНИЙ БЕЗ ПЕРЕСЛУХАННЯ НА КАРУ СМЕРТИ.

Суддя Нікол Джефрі в Порт Артур, Онт., засудив на кару смерти Ґордона Блиса з Форт Віліям, коли цей признав себе винним убиття телефоністки Милдред Джанстон. Через те, що Блис згори признав себе винним, жадного переслухання не було, дарма, що суддя виразно перестерігав його, що тільки кари смерти може сподіватися, якщо признає себе винуватим. В Канаді не було ще випадку, щоб когось засудили на кару смерти без переслухання, одначе закон цього не забороняє. Звичайно суддя не приймає признання і відбувається розправа так, начеб обвинувачений казав, що він не винен.

Ґордон Блис, 27-літній, бувший репортер і урядовець у таборі будування дороги, був арештований у березні, коли сам покликав до дому поліцію, а та знайшла на підлозі вдушену 24-літню дівчину. Блис признався, що він задушив дівчину, з якою був на танці і яка на його запрошення вступила до хати його родичів.

20,000 ЛІТ ТОМУ ЖИЛИ ЛЮДИ В МАНІТОБІ.

По піввята роках життя в північній та східній Манітобі вернувся до Вінніпеґу Чарлс Ліо Абот, провідник, ґеольоґ, проспектор і археольоґ, та привіз з собою доказ, що вже 20,000 літ тому жили в Манітобі культурні люди, що вміли робити випалюване начиння. Останки випалюваного начиння є для нього й доказами давнього життя в Манітобі. Ці останки знаходив він під намулом, нанесенім ледівцями, а це значить, що люди жили тут іще передтим, поки підбігунові леди покрили Манітобу, отже багато-багато літ перед теперішніми індіянами.

ВБИЛА МАЧУХУ.

У Львові на Левандівці вбила 20-літня Анна Віртовська, донька Юзефа Віртовського функціонара ПКП, свою мачуху Кароліну, літ 60, підчас її сну, вдаривши її 5 разів у голову вістрям сокири. Між убитою й убивницею приходило нераз до сварки. Мачуха поневіряла прибраною донькою. По вбивстві Анна Віртовська зголосилася в комісаріяті поліції.

ВБИВ ДИТИНУ Й СЕБЕ.

В Лисиничах Малих коло Львова 37-літній Г. М. Вісьневський, сепарований зі своєю жінкою, жив „на віру" з Вл. Кунцівною, з якою мав доньку Данусю. По шістьох роках співжиття Вл. Кунцівна померла; її заступила в господарстві її сестра Евгенія. Вісьневський забажав, щоб Евгенія зажила з ним спільним життям замість померлої. Евгенія не годилася. Вісьневський списав заповіт та передав його й 300 зл. сусідам, а самий вперед набив дитину, 5-літню Данусю, а опісля вбив її трьома стрілами; вкінці одним стрілом з револьверу вбив і себе. Польська преса пише про цей випадок: „Хоробливий еротизм вложив монтерові револьвер до руки".

ОПРАВДАНИЙ У СУДІ ПРИЗНАВСЯ ДО ДУШОҐУБСТВА.

Незвичайний випадок стався в Вокертон, Онт. Якраз два роки тому суд оправдав Ерла Лефлера, що був обвинувачений за вбиття свого діда, Пилипа Строга. Минулої весни Лефлер, якому тепер 19 літ, доніс поліції, що діда вбила таки його жінка, Лефлерова баба, 66-літня старуха. Він описував, що між старими бували страшні сварки. В червні арештовано стару і її справу розбирала тепер лава присяжних суддів, коли Лефлер признався, що душогубства допустився таки він сам. Підчас сварки він ударив свого діда сокирою і вбив його.

На основі канадійського кримінального закону не можна судити другий раз того, хто був обвинувачений за душогубство і був судом оправданий. Значить, Лефлера не можна другий раз судити за душогубство, хіба якби корона була внесла відклик і виграла його. Однакож корона не вносила відклику від 1934 р. Тому Лефлера арештовано тепер не за душогубство, а за „публичну шкоду". На основі старого звичаєвого анґлійського закону він може бути засуджений навіть на вічну тюрму.

ПІШОВ СПАТИ СЛІПИЙ, ПРОБУДИВСЯ ВИДЮЧИЙ.

Лівай Бейтс в Вісконзін Репидс, Віск., осліп 13 літ тому. Йому тепер 67 літ. Від уродження він мав слабий зір, а від 1925 р. діставав пенсію, яку там дають сліпцям. Оноді він пішов спати сліпим, та коли пробудився на другий день рано, не міг порозуміти, чи йому це сниться, чи дійсно видить, однакож видить на праве око. По 13 літах життя в пітьмі світ видається йому тепер, як зачарований.

РОЗІКРАЛИ ЦІЛИЙ КОРАБЕЛЬ.

В червні ц. р. уруxомили корабель „Самі", власність якогось Г. Островського. Корабель залишили в промисловім каналі ґдинського порту; пильнувати його мав один моряк, що залишився на покладі. По кількох тижнях власник корабля довідався, що згаданий моряк покинув самовільно корабель і випровадився до Данціґу. На кораблі господарили тимчасом злодії. Власник ствердив велику шкоду (коло 30,000 зл.). Суд засудив 11 осіб за розкрадання корабля „Самі" на кари від 6 до 8 місяців вязниці.

200 ДНІВ БЕЗ ЇЖІ Й ВОДИ.

З Бомбаю (Індія) повідомляють: Аскет зі секти джайнів з Пенджабу, Муні Шрі Мішрілялі, постить від 200 днів. Він протестує цим проти спорів між ріжними сектами й бажає їх довести до зводи. Від 57 днів аскет не взяв до уст ні краплі води. Він лежить в одній хаті в Бомбаю на дошці. Коло нього повно народу. Всі приглядаються, як можна так довго жити без їжі й води. Аскет ледви може сісти. Лікарі стверджують, що живчик аскета слабий, але більших змін нема. Аскет має 47 літ, а від 25-го року вправляєся в аскезі.

ЖАХЛИВІ АРЕШТУВАННЯ В СОВЄТАХ

ВАРШАВА. — Один австрійський комуніст, що втік з СССР, розказує про масові арешти, що відбуваються тепер на теренах Совєтів. Арештують „троцькістів" і людей, підозрілих у „фашистівській пропаґанді". Відповідно до слів цього втікача, досі арештовано біля 80,000 осіб, серед них багато офіцирів червоної армії. Їх усіх висилають у концентраційні табори на Сибір. Серед них знаходиться заступник комісара оборони Ґамарник і 64 вищих червоних командантів.

КРАДІЖ ВІЙСЬКОВИХ ПЛЯНІВ У КРЕМЛІ.

ЛОНДОН. — Анґлійські і французькі часописи, такі як „Дейлі Експрес", „Пті Парізіен" і „Журналь", друкують відомости, що безпосередньою причиною тих арештів, що відбуваються на територіях СССР, є крадіж військових плянів оборони краю перед можливими західніми ворогами. Ці пляни були заховані в Кремлі і хтось їх скопіював та назад положив на те саме місце. Большевики підозрівають зраду в рядах найвищого командного складу.

УКРАЇНА ВСЮДИ НА ОВИДІ.

ПАРИЖ. — Французький тижневик „Сирано" поміщує репортаж свого кореспондента з „одним високим політиком одної наддунайської держави" про положення в Европі. Цей репортаж появився кілька днів по візиті Ридза-Смиглого в Парижі. Цей анонімний політик сказав, що Франція і Росія нині розділені новим антикомуністичним бльоком, що його створила Німеччина. Тепер Німеччина рішається, на кого наперед напасти. Вона певно нападе на Росію, як на слабшу. У відношенню до України „Сирано" пише дослівно так: „При кінці цього року в Україні можуть вивязатися такі події, що матимуть великі наслідки для політики Сталіна. При фінансовій помочі з заграниці вибухне повстання і Сталін дістане назад стократно те, що витратив в Еспанії і Франції на викликання анархії. Повстання поставить Москву в критичне положення й матиме за завдання викликати в Німеччині враження, начеб то Україну легко можна відорвати від СССР".

ЧЕРГОВИЙ ЗЇЗД СОВЄТІВ.

МОСКВА. — Цеї середи відбувся черговий річний зїзд Совєтів, на який прибуло біля 2,000 делеґатів. Зїзд цей уважають „дуже важним", бо на ньому Сталін предложив до затвердження свою конституцію. Совєтська преса вже заздалегідь називала цю конституцію „повним поворотом до демократії і свободи".

ДАЛЬШІ АНТИСЕМІТСЬКІ РОЗРУХИ В ПОЛЬЩІ.

ВИЛЬНО. — У віленському університеті закінчилася бльокада екадемічного дому, в якій брали участь 1,400 польських студентів, щоб запротестувати проти змішування їх у викладових салях разом із жидами. Польські студенти домагалися, щоб жидів відгородити від них і посадити їх в окремих лавках. Коли шкільна влада відмовилася це зробити, студенти розпочали галабурди, а 300 з них розпочали голодовий страйк. Вісім з них попали в стан цілковитого фізичного виснаження, отже треба було їх забрати до шпиталю. Вкінці за посередництвом архиєпископа Яблжиковського шкільна влада згодилася піти на уступки польським студентам і обіцяла відділити жидів від решти.

ВАРШАВА. — Заохочені успіхами виленських студентів, польські студенти у варшавськім університеті в числі 600 замкнулися в університетськім будинку і не впускають нікого, домагаючись від шкільної влади, щоб відгородила їх від жидівських студентів. Подібні студентські розрухи вибухли в краківськім університеті, де тяжко побито одного жида-студента.

ПОЛОЖЕННЯ В ЕСПАНІЇ.

МАДРИД. — Червона міліція вдерлася до будинків італійської і німецької амбсади та, перевівши трус, арештувала декого, а будинок запечатала. В будинках не було вищих дипльоматичних урядовців, бо вони вже раніше опустили Мадрид. У місті далі ведуться завзяті бої. Інтернаціональний полк відбив наступ революціонерів в околиці університетської дільниці. Революційна артилерія цілий час бомбардувала місто. На поміч революціонерам прибули нові полки. Вони зловили на передмістях Мадриду два тенки московського виробу, в яких був лиш один еспанець, а решта москалі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

В ДЕНЬ ПОДЯКИ

„День Подяки"—це дійсно оригінальне свято. Воно дуже гарно віддає характер і духа батьків цього краю. Бо відчуття вдячности, це надзвичайно ніжна риса людського характеру. На ній опирається родина. Вона звязує одиниці в одну громаду. А люди, виховані в таких почуваннях подяки, мають у своїх серцях дорогу цінність, яка звязує в одно і цілу націю.

Природно, що вдячність, про яку тут мова, звернена у віруючої людини в першу чергу в сторону Бога. Вдячністю обнята тут теж родина, а далі ближче і дальше окруження, а ще далі цілий нарід. Ось із цього боку підходимо й ми до цеї справи, ми—американські українці.

Коли поглянемо назад і завернемо нашу українсько-американську історію до самих початків, то побачимо, що життя наших перших імігрантів малощо ріжнилося щодо трудів, нещасть і нестерпних життєвих обставин від того положення, в якім опинились ті „паломники", що то причалили на початку 17 віку до берегів Америки, а від яких походить теперішнє свято, зване „День Подяки". Та знаємо, що з початків труду „паломників" виросла сьогоднішня, модерна Америка. А з початкових нещасть і трудів піонірів української іміграції виросла наша модерна—американська Україна.

Приглянувшися ближче до нашого життя в Америці, можна добачити множество ріжних недостач. Історія наша повна трагічних моментів, якщо брати під увагу поодиноких наших людей. Але коли брати справу загально, то ми можемо сьогодні ствердити, що можна подякувати і тій щербатій долі, що вигнала велику частину нашого народу сюди за море. Бо це є сьогодні той кусень земської кулі, на якім може свобідно розвиватись українське життя, де може лунати свобідно українське слово, де можна сміло й отверто висказувати всі наші найдорожчі національні почування, наші ідеали. Це є одиноке місце, на якім не треба оглядатись на нікого, коли хочеться вірно служити українській справі. Тут усе це залежить виключно від нас самих, від нашої волі й нашого характеру. Правда, що інша річ, чи ми використовуємо це наше положення як слід, чи шануємо як треба ту свою рідну мову, якою поневіряють наїзники українських земель. Інша справа, чи ми теж даємо звідси належну допомогу визвольним змаганням нашого народу. Та є факт, що ми ще все можемо тут зробити. І є факт, що ми багато з цього тут зробили.

Тому, якаб може часами і гірка година нам тут не була, всежтаки треба нам бути вдячними, що ми тут на американській замлі знайшли притулок, та що при нас знайшла тут тепле місце й наша українська ідея. Про це годиться згадати. І годиться про це памятати.

Д-р Остап Грицай.

ТРАҐЕДІЯ БАЗАР

В XV. роковини (1921—1936).

Вкраїна нам звеліла і пішли
І впали тут ми вірні заповіту
Батьків своїх: „О, хтоб ви не були,
Підіть, скажіть про нашу долю світу.

„Хай знає брат, хай знає чужинець,
Хай знає друг і ворог хай почуе,
Що земський наш і страдницький кінець
Святих змагань за волю не вгамує.

„Бо ми живем, могутні і міцні,
В серцях і памяті коханого народу;
Ми встанем знов в прийдешні слушні дні
І крикнемо: „За Правду і Свободу!"

З віршу М. Оверковича.

Це певно:

Вони живуть.

Живуть вони на віки вічні в памяті народу оті геройські жертви Базару, ті великомученики **числом 359**, що їх після оконечного пораження в десятькрать нерівному бою люті большевицькі кати ранком дня 22. XI. 1921 безмилосердно розстріляли машиновими крісами та пів-живими в масових могилах закопали. **Вони і всі Їх оті товариші**, що разом з ними двигнулись тоді проти відвічного ворога України як учасники **повстанчого рейду ґен. хор. Ю. Тютюнника**, закінченого такою пропамятною траґедією під Базарем.

Як сказано:

Всі вони, ореолом несмертельного геройства осяяні і преображені, живуть у свідомості сорок пять-міліонового українського народу як подвижники його національного геройства і його лицарської слави. І як одні з творців тих духових, на віки незрушимих основ **обновленої державности України**, на яких, мов на Петровій скалі, спиратиметься все наше майбутнє, стільки ріками прецінної крови окуплене.

Бо ніякі жертви, зложені на вівтарі Батьківщини з глибин найсвятішої посвяти, не проминають і не можуть проминути даром.

З цього погляду я ось і в моїй цьогорічній Листопадовій передовиці підкреслив і вказав на те, як то святість животворних традицій народу витворюється з кісток і крови героїв, що впали на боевищах за волю і державу нації, і який творчий тому звязок нас живих з тими, сповидно мертвими нашого минулого. Творчий у тому значінню, що, плекаючи в нас память про довершені нашими Героями подвиги, ми і без огляду на те, чи ті подвиги увінчалися зараз конечним успіхом, чи ні, скріплюємо національну свідомість мас щораз могутнішими поривами. А тимсамим і творимо щораз тривкіші основи нашого національного життя. І отак жива свідомість того, що зроблено і на що ми зважилися, чого хотіли і як до того йшли, що осягнули, а чого не змогли осягнути, і всі умовини та обставини зведеної нами боротьби за здійснення такого і такого то чину, усе те в оконечнім розрахунку даного пориву позитивний капітал нації, з погляду на фактичний досвід таксамо, як і з погляду на **моральний підйом**, звязаний з усім, що було коли жертвенною боротьбою за високий ідеал.

Так:

Той моральний підйом тут тимбільший, чимбільш вражаюча своїми обставинами ота вікопомна траґедія, якій імя:

Базар.

Бо і як не має нам двигати душ поривом великого захоплення, і як не має жити в нашій свідомости навіки ось хочби тікьи той **14-літній розвідчик Михась**, про якого сот. **Г.-Рогозний** оповідає нам такі потрясаючі подробиці у своїй цінній праці про рейд Тютюнника? — „Він — читаємо тут — виконував довший час найтяжчі доручення й усе з незмінним успіхом; у його обовязок уходив звязок з Національною Козачою Радою. І так після розгрому Ради в Києві Михась попав у засідку чекістів і був заарештований... У часі допитів над ним страшно знущалися. В роті не лишилося майже зубів... Під руками були в нього попалення до живого мяса, бо чекісти, вимагаючи зізнань, клали йому під пахи гарячі кращанки. Нігті на пальцях злізли, бо придавлювано їх дверима — маленький Михась з кождого допиту вертавсь увесь скривавлений. **Але всетаки чекістам за ввесь час не вдалося видобути від нього ніякого признання...** А коли підчас конфронтації Михася із членами Ради один чекіст, указуючи на арештованого Чупринка, намагався збентежити Михася тим, що сказав йому, начеб Чупринко до всього признався і тепер і Михасеві пора признатися до усього, хоч у цей мент Чупринко крикнув „брехня!", **то Михась підійшов до Чупринка і раптом — поцілував йому руку.** Опісляж, обернувшись до **слідчого-чекіста — плюнув йому в обличчя. Та тут же сторожа почала бити й копати Михася доти, доки він не обернувся в скривавлену масу. А згинув Михась разом з членами Н. К. Ради"** („Самост. Думка", IV, 3, ст. 212/213).

От вам і наймолодший з наших героїв там. Та якеж це завзяття в нього!

Колись ось наш заслужений письменник **Б. Грінченко** розповідав нам про 16-літню українську геройку Олесю, що, наскочивши на татарську стежу, замісць послухати наказу татарських наїзників і провадити їх на село, повела їх у саму гущу ліса на болота; защо й пожила з ворожих рук смерти, але всетаки село від поганців урятувала. І чи один з нас, слухаючи дитиною того оповідання Грінченка, плакав за геройською Олесею! Але вона — це тільки постать з письменницького твору, тоді, коли той закатований московськими людоїдами Михась це живий український хлопець нашого часу, що служив Україні і приймав за Неї смертельну муку на наших очах. То як же нам не передати його памяти од рода в род і найдальшій потомності?

Але в жахливім змаганню України з червоною Москвою під Базарем, такі жертви, як Михась, це ніби тільки скривавлена квітка в лісі, якого могутні дуби падуть один за одним, переможені ворожим гураганом..

А ті дуби — це наші повстанці з рядів ґен. Тювюнника, що не залякались ворожої перемоги, і, не зважаючи на всяку недостачу матеріяльних засобів, всетаки двигнулисі збройним валом на оборону рідної землі...

Слава Їм, навіки слава!

Їх же боротьба ось це не лиш збройна боротьба із стільки-й тількикрать краще узброєним, призасобленим і до боєвої розправи підготованим ворогом, який до своєї необмеженої розпорядимости має всі мілітарні засоби власної держави. Ні — боротьба наших Героїв зпід Базару це водночас повне фізичних, крайно дошкульних і виснажуючих мук змагання з голодом і з зимном, з тілесним знесиленням і перевтомою, з жорстокою природою і з люттю сліпих елементів. А проте — яке це геройство в тому, що ті українські повстанці боротьбу в таких справді страшних обставинах уважають усетаки чимось самозрозумілим, тобто — необхідним обовязком для себе таксамо, як і боротьбу в найдогідніших умовинах. І що всім пекельним трудощам наперекір вони роблять, а принайменше намагаються робити все те, що є їх військовим завданням проти невблаганого ворога! Справді — коли в пропамятному 1812 році півміліонова армія Наполеона вигибає в Москві через нечувано гостру зиму, то це вважається небувалим зударом виїмкових обставин, просто одинокою у своїм роді грою погубних припадків, і тимсамим і оконечна доля тієї армії чимось, чого не можна рівняти з нічим в історії. Але коли ми з цьогож погляду подивимося на похід українських героїв зпід Базару, то бачимо тут достоту те все, що стало нестерпними муками для жовнірів Наполеона, та проте зі сторони нашого війська бачиш **таку видержалість до меж останньої фізичної змоги, таку незахитаність і проти найдошкульніших фізичних мук, начеб не було там для них нічого надзвичайного й нечуваного, і нічого такого, на вид чого застигали колись з ляку і серця наполеонських воїв!**

Так:

Слава, навіки Їм слава!

„Жахливий же вид мав їх похід — каже згаданий уже мною сот. Рогозний: — босі, в лахміттю козаки, стрибали по снігу, тримаючи спису або важку німецьку шаблю, що бовталася під ногами. Інші тримали в задубілих руках рушниці: з останніх багато „обрізанів", або рушницю без замків" (в. с. IV, 3, ст. 216). і так воно до самого кінця походу, а де-далі ще гірше. Ми читаймо лише, як ті нужденно зодіті люди перед наступом у Боровій мерзнуть так, що бігають у лісі шаленими кругами довкола дерев, щоб хоч сяк-так загрітися. А проте — як преславно вони, з голоду і з холоду пів-задубілі, розброюють тут же ляцьких жандармів! Або з якою бравурою освободжують вони спершу в Коростені сотки вязнів з тюрми московської чеки та віддають нашим селянам назад загарбаний у них большевиками продподаток! І як зручно вміють вони нищити ворога скрізь, де тільки наскочать на нього, ви читайте про те ось хочби тільки слова **полк. Романа Сушка**, команданта 2-гої бриґади, про партизанський відділ **пор. Гопанчука (Календар „Червоної Калини"**, р. 1930, ст. 111). А дотого ті великомученики боевища, що не сплять довше як 2—3 години на добу, що вкриваються лахміттям, яке іноді, після переходу вбрід стрічних вод, замерзає таки на їх тілі, і що не мають ніколи змоги зісти хоч ложку теплої страви, вони такі лицарські відносно своїх ранених або таки до краю знеможених товаришів, що сани з ними переносять на своїх пів-голих плечах через ріки.. І така в них жагуча ненависть до ворога, така безумовність боєвого завзяття, що коли мають до вибору: або здатися ворогові, або завдати собі смерть, то вони, як ось той **козак Сичук** — оспіваний С. Григоряком у поемі в нашій „Свободі" з д. 23. XI. 1931 р. — свідомо й відважно вибирають смерть. Це ось ніби кожен з них повний того непримирного духа, з глибин якого Прометей у поемі великого англійського поета каже:

„Мука — це мій елемент".

І тому хібаж дивне воно, що тих 359, що їх московські людоїди вспіли захопити в полон, хоч і поставлені ворогом віч-на-віч з небувало жорстокою масовою смертю, скатовані і виснажені вщерть голодом і прагнінням, холодом і безконечним туртуруванням бідного, знеможеного тіла, не залякались і останньої муки, не зрадили і в ту хвилю України. А бодро й великодушно промовили до червоних катів словами простого рядового 6-тої дивізії, **С. С. Щербака** так:

Я, козак 6-тої дивізії, Щербак, від себе й козаків, яких я знаю, кажу вам: ми бачимо, що нас чекає, і ми не боїмося смерти, але до вас служити не підемо. Коли ви нас побете — знайте, що за нас вам помстить увесь Український Народ. А коли до українських вояків дійде чутка про вашу ганебну роботу, то за кров нашу вони будуть нищити все, що тільки має хоч малий звязок з вами, каторжани!"

Святі, вікопомні слова!

Справді:

Скільки разів і де вони не прогомоніли би, їм, — як ще тільки після фіналу **IX-тої симфонії Бетофена** — може відповісти хіба лиш розмолена мовчанка душ, потрясених до глибини подихом неземного своєю величчю ідеалу... Це моральний капітал нації ще на довгі століття майбутнього.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

(63)

Володька і спілку далекого кута попрохали опустити салю. На дворі падає густий лапатий сніг. Багато саней, повкривані дергами коні. Крізь широкі вікна рветься надвір яскраве світло з неменш яскравими тонами орхестри. Під вікнами купи воячні „нижчих чинів", що кількома поверхами стоять, шкірять зуби і лаються. На них вергає густо освічений сніг, що поволі розтає.

Неба зовсім нема. Зникло в просторі. Тепло і радість поволі залишають тіло, яке грузне в холодну зледенілу ніч.

Революційна ніч, напружена ніч. Ген там навколо в цьому снігу і мороці живуть революційні люди. Вони зазначують своє існування стрілами, які чути зо всіх боків, бож кожний, хто приходить з війни, приносить зі собою „вінтовку". Стріляють, куди попало. Навіть ніч не робить їм спину.

На „Горбах" чути спів. Розпучливий голос виспівує „Коробочку". Чути пяний, хорий світ. Чути, як гуде той голос надмірним болем, ніби це голос раненого звіря. Навіть вільхи на лузі стоять напружено й жахаються.

На повіки очей падають сніжинки, розстають і лишаються з них малюсінькі краплини води. На щоках збігають холодні потічки. Хлопці йдуть мовчки швидко під гору. Володькові чоботи кляпають на ногах. Це є „Ляшове займисько". Того самого Ляша, що повісився і що часто переходить дорогу, коли хтось іде сюдою в ночі. Але нема часу думати про Ляша. В голові безліч інших думок.

Хлопці вибігають на гору. Ось і садиба дядька. У вікні „великої хати" видно світло. Так пізно світло, думає Володько. Приходить до хати. В кухні обтрусив зі себе сніг. Він вже знає, чому так пізно світиться. Он мама сидять на тапчані під гарячим бугаєм. Ноги підгорнули під себе, а великі їх чоботи недбало стоять коло тапчана.

— Ах, ти мій шмаркачу, — перша заговорила мати. А де то ти по ночах лазиш? То ти так вчишся?

— Ви приїхали? — ніто здивувався, ніто особливо зрадів Володько. Підійшов і поцілував у руку.

— То він, чуєте кумо, на „приставленії" був. У семинарії в нас усе приставлення йдуть, — пояснює з печі дядина Одарка.

— А тато де? — питає хлопець.

— Не може він. Мало зводиться. Щось йому в боку... Певно то граната наробила. Соваеться в постелі...

— А ви самі приїхали?

— Хтож мав приїхати.

Так прикро. Забув і за чоботи. — Щож є татові?

— Перед Дмитром, продовжує мати, якось звівся. У клуні стріп вітром знесло і лиха година надала йому полізти на таку височ пошити стропа. Гооосподоньку святий. Як зліз, кричма кричав, за спину хватався. А колиб тобі хоч що сказав. А то: ох, ох, ох!.. І зуби заціпить... Господи, Боже мій!

Володько стоїть, ніби камяний. Ніхто не скаже, що то не батьків син, хоч і подібний на матір. Ні один мяз його обличчя не ворухнеться, хоча в очах бачить він батька з заціпленими устами і чує виразно його охи.

— Ну, а хтож на господарстві?

— Взяли якогось галицiяна з пленних вуйка Павла. І Хведот і Василина до нього, як до свого. Ходив у поле, дещо заволочив, дещо попорав. Тепер коло хати совгає, сеє-тее шкорпає на дворі. Святе письмо читає, на картах ворожить і все червоний дощ пророчить. Каже, впаде червоний дощ, що буде подібний на кров. Криваві ріки, каже, потечуть. До чого він ото торочить, один Бог знає. Кажуть, він з ума зійшов. Але чоловік трезвий і грамоту знає, і робить потрохи на харчі, як то кажеться. Привезла он тобі шкорбуни. Сама у Зінька замовила. Наказувала: не зробіть, чуєте, малих. Хай ліпше більші. Чи то онучу добру взуєш, чи що... Завжди чобіт не має бути, як то в жижликів міських... Ніби їх ото прилив на ногу. А прийдеться взутися чи роззути, то мучиться, рве взуття, пручається.

— Алеж мамо!... Вони величезні!

— Нічого. Зате взуєш онучу суконну... Не бійсь, не померзнуть ноги.

Далі Настя оповідає, що до них знов якийсь обоз приволікся і став у селі. Всі москалі збунтувались, кажуть: далой войну! Кидають усе, геть чисто все: коні, вози, ну геть усе, як було, а самі, хто знає куди, розходяться. Найгірше оті коні... Господи! Що та бідна худібка такого зробила... Вигнали їх на поля, ніби собак. Ідіть собі... А худоба гарна. Ой, люди мої, гарна. Приходить москаль до нашого: — купі, дед, лошадь. А скілько? Еет, каже. Дай бутилку самогону й бери. Наш двоє купив. Не хотів даром. За кару кобилу двацять, а за, як то каже Хведот, киргиза шістьдесять карбованців заплатив. А, Боже, що то було за лихо. Тиждень кониська на ноги не встали. Але поправились. Ось і сюди ними присунулась. Цілий день плужилась. Все хода, все хода. Вечір застав мене на Мостах, а поки доплужилась до Дерманя, мало не на північ звелося. Ох, біда... Отак, люди мої... То се, то те і ніяк не можна було зрахатися. Думаємо: Матінко Божа. Та вонож там і без сорочки, і без чобота. І хто знає, хто йому їсти дасть...

— Ну, коли вже він у нас, вставив дядько, то біда невелика. Ми так і гадали, що там у вас не все в лад іде.

Володько слухає матір, взуває свої нові чоботиська і шкорбає по хаті. Радий і сумний. Якось би хотілося не так. Хотілосяб по людськи. Хотілосяб на себе щось краще надягнути, як у інших хлопців, які мають усе на себе приміряне, все акурат.

Довго ще гуторять, міркують і кладуться. Володько лягає на лаві під вікном, бо на його тапчані лягає мати. Укривається він маминою бекешею, бо під вікном студить.

Лягаючи, мати довго молиться Богу. Після ще довго в темноті розпитує сина, що тя як... Хочеться їй знати все, тай батько либонь цікавиться. — Лежить ото... Щось набреде на думку і запитає: ну, а як то там наш „скубент"? А ти, дитино, не дуже то до отих безбожників прислухайся. Ото на днях вернувся Корній от тоїв. Наївся, кажуть, яєшні, встав і навіть лоба не перехрестив. А Хома встав і каже: а тож що? Турок ти, чи що? Не бачиш он образа, ікони святої?

— Плюю я на вашу ікону. Так, чуєш дитино, і сказав. Уляна як почула, то їй серденій, руки й ноги потерпли і язик занімів. Хома за поліно і поліном, і поліном... Та по Корнієві, та по Корнієві. Той за нагая. Боже святий! Батькож наш не раз читав колись: і повстане син на батька, а батько на сина. Чиж це вже не так є? І до чого воно отак дійде? Але ти памятай, дитино. Памятай все таки, що ти господарський син. А господарський син проти Бога і батька не піде. Ооо, то ні. То вже я вірю, що ні. Якийнебудь хлюст хіба... Виродок, борони, Боже. А також науки пильнуй. Вчать там вас хоч чого путнього? Хоч заповіди Божі не забув? Га?

— Ах, мамо. Того навчився колись не забуду.

(Дальше буде).

Велика втрата.

— Бідний ти! Втратити жінку після двацятьох літ співжиття, то мусить бути страшне.

— Так, справді! Головно що я вже помало починав до неї призвичаюватися!

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Односельчани з села Боднарова, повіт Станиславів, Галичина. — Якщо є в Америці комітет односельчан для допомоги будови Народнього Дому в Боднарові, просимо зголоситися до адміністрації „Свободи". Якщо нема, то хай зголоситься хтось із громадян, що зацікавлений цею справою рідного села.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СЕНТРАЛ ФОЛС, Р. АЙ. Тов. ім. Івана Франка, від. 93, повідомляє всіх своїх членів, що спеціяльні збори відбудуться в неділю, 29. листопаду, в годині 1-шій пополудні. Кожний член обовязково має прийти на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. — С. Тріска, предс.; П. Сомик, кас.; П. Бенковський, секр.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПОШКОДИТЬ?

У лондонській ґазеті „Обзервер" з неділі, 1-го листопаду, поміщено оголошення:

GROTRIAN HALL
SAT. AFTERNOONS, NOV. 7 & 14.
at 3.
HAROLD HOLT presents
LUBKA KOLESSA
The Ukrainian Pianist from Vienna.

Так пишеться в краю, де нема української іміґрації. В Злучених Державах, де є пів міліона українських іміґрантів, дехто ще думає, що коли подати про українського артиста що він українець, то це йому пошкодить.

ВІДГУК ПОЧЕРЕЗ ОКЕАН.

Пишуть з Анґлії, що завзята постанова анґлійської преси й громадянства не говорити, ні не писати нічого про відносини між анґлійським королем та одною американською розвідкою починає уже заломлюватися.

Кажуть, що починають про це говорити в щораз ширших кругах Анґлії.

І кажуть, що громадянство й преса починають цим займатися через відгуки, які ця справа знайшла за океаном, головно в Злучених Державах. Тут про неї говорять на радіо, пишуть у ґазетах і місячниках, які потім читають в Анґлії. Здержати такий вплив Америки на Анґлію можнаб, хіба побудувавши непрохідний мур між цими двома краями, який існує, наприклад, між ріжними диктаторськими краями Европи й Америкою.

КЛОПОТИ МАТЕРЕЙ З КОРОЛЕМ.

Зажурилася в Анґлії справою відносин короля до американської розвідки анґлійська орґанізація „Союз Матерей", що в Анґлії має 3,000 відділів та начислює 577,000 членок.

Зорґанізовані анґлійські жінки були все проти розводу, а тепер тут самий король приятелює з розвідкою.

Який вплив це буде мати на молодь? — питаються вони. І починають дискутувати над тим, що їм з цим робити: чи не виступити би публично й не натиснути на короля, щоби він покинув свою приятельку?

ЗАДНІ КОЛЕСА.

Припустім, що жінки справді візьмуться в тій справі за якусь акцію. Який буде наслідок такої акції?

Як вони заставлять короля відступити від своєї приятельки, чи не потерпить опінія корони? Як він не уступить, чи не потерпить авторитет жінок і матерей?

А як король буде примушений зрезиґнувати, чи будуть мати жінки-матері багато симпатії в молоді, на котру ця акція розраховує?

СКРИТА ЦЕНЗУРА.

Анґлійська посолка Вилкинсон хотіла би дуже поставити в анґлійськім парляменті питання про відносини між анґлійським королем і американською розвідкою. Вона вже придумала кілька таких питань, у відповідь на які міністер внутрішніх справ мусів би дискутувати над справою в парляменті.

Одначе за кождим разом президент палати послів сказав посолці, що такого питання ставити не можна, бо за анґлійською парляментарною практикою не вільно в парляменті дискутувати приватні справи короля.

Панна Вилкинсон бунтується проти такої практики анґлійського парляменту. Це на її погляд підступна цензура.

Цікаво, чи не домагалась би посолка Вилкинсон цензури, якби хтось хотів у парляменті дискутувати над її приватними справами?

КЛОПОТИ З ҐЕНЕРАЛАМИ.

Анґлійський капітан Лидел Гарт видав історію світової війни від 1914-го до 1918-го року.

Анґлійські й американські критики витають появу книжки, бо це історія не военної політики, а военної стратеґії. Себто говорить передовсім про те, як ріжні армії воювали.

Провідною ниткою, що тягнеться через цілу історію світової війни, — як її представляє капітан Гарт, є глупота ґенералів. Він доказує, як ґенерали вели на західньому фронті цілими роками війну, яка не давала їм ніякої побіди.

Коли якийсь час тому подібні річи говорив бувший анґлійський премієр міністрів з часів війни, Ллойд Джордж, то дехто думав, що це звичайна завись, політика. Тепер це каже жовнір.

ҐЕНЕРАЛЬСЬКА ГОЛОВА.

Одначе капіван Гарт не осуджує ґенералів за їх військову глупоту. Він доказує, що ґенерали не можуть бути інакші, як вони є.

Він каже: „Досвід понад дві тисячі літ каже нам, що є лиш одна річ у світі, яка є трудніша від убиття нової думки в військову голову, а є нею вибити з військової голови стару думку".

ҐЕНЕРАЛ, ЧИ РІЗНИК.

Капітан Гарт каже, що абсурдні військові теорії коштували часто армії по 50,000 до 100,000 жовнірів за один день. Ллойд Джордж каже в своїй історії війни, що кепська стратеґія анґлійського полковника Гейґа коштувала в одній так званій офензиві під Пасщенделе 400,000 жовнірів.

Чи, читаючи такі факти, можна дивуватися, що одні люблять говорити про ґенералів як про різників, а другі кажуть, що не треба ображати різників?

ВСІ БЕЗ ВИІМКУ.

Капітан Гард доказує, що фатальні помилки в стратеґії робив просто кожний ґенерал.

Він показує, які тяжкі помилки робили французькі полководці Жофер і Фош, анґлійські ґенерали Гейґ, Вилсон, Френч і Киченер, німецькі Гінденбурґ, Людендорф, Мольтке й Фалькенгайн. Навіть американський командант, ґенерал Першинґ, що був на війні розмірно дуже коротко, за короткий час успів наробити багато помилок.

Що він розуміє під помилкою, видно з його опису осінньої аліянтської офензиви в 1915-тім році, коли аліянти стратили 240,000 люда, а німці 140,000 на стратеґічні посунення, які, як каже Британська Офіційна Історія, не попра вили ні трохи загального положення на фронті.

ЩО З ТОГО?

Це все дуже гарно, що пише капітан Гарт, одначе, можна би спитатися: що з того?

Як ґенеральські голови такі тверді, що з них не можна викинути ніякої старої думки ні вложити туди ніякої нової, коли вони такі глупі, що будуть тратити сотки тисяч війська без ніякої користи для своєї армії, то що на це зробити?

Воювати без ґенералів?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Листопадове Свято.

Дня 8. листопаду всі національні українські товариства міста Вунсакет зійшлися до укр. прав. церкви, щоб відсвяткувати свято Першого Листопаду та віддати поклін героям, що полягли в нерівній боротьбі за українську незалежність. Комітет спорядив у церкві стрілецьку могилу, біля якої поставив двох козаків. Могила означала ті ідеали, за які полягли наші стрільці, а козаки означали, що ця ідея ще не вмерла і що нині є живі борці зі зброєю в руках, що стоять на її сторожі.

О. В. Каськів відправив панахиду за поляглих борців, а хор під проводом Я. Процишина відспівав молитву „Боже великий, єдиний". Панахида і спів викликали дуже торжественне враження серед присутніх вірних.

Пополудні розпочався святочний концерт, на який зійшлося багато громадян, як теж багато гостей з Бостон, Тонтон, Провіденс, Менвил, Блекстон, Вустер і ін.

Місцева орхестра товариства „Запорозька Січ" під управою І. Карася відограла похоронний марш „Ви жертвою". Свято відкрив Ілія Околіта. Він згадав про листопадовий зрив у 1918 році й вказав, як тяжко було українській армії боротися в голоді і холоді та без зброї. Деклямації виголосили: А. Швець „Самітна погила"; О. Косюк „За волю України"; М. Чагарин „Ставай, народе". Орхестра виконувала ріжні музичні твори. Танкові точки виконали С. Тепер, М. Ґураль, А. Яцишин і К. Чагарин.

Святочний реферат виголосила пані Марія Скубова з Ню Йорку. Бесідниця брала участь у визвольній боротьбі 18 літ тому. Її промова була переживанням очевидця. Вона розказала про ті великі недостачі, які терпіла українська армія в часі визвольної війни. В нашій програній, говорила бесідниця, ніхто з провідників не завинив особисто, ні Петлюра, ні Петрушевич, а завинив цілий нарід, а також ми тут на іміґрації завинили, бо не дали звідси нашій армії належної піддержки.

Потім хор „Боян", під проводом проф. о. В. Каськова відспівав „Ой у лузі червона калина". Опісля була ще одна дуже гарна деклямація м. Липської, „У полі могила", а також деклямації М. Івановича і І. Романовича. Хор знову відспівав низку пісень. Кінцеве слово виголосив гром. Р. Борис. На закінчення ціла галя відспівала „Ще не вмерла Україна".

Чистий дохід зі свята приніс $47.45. Гроші вислано через Обєднання: $25 на інвалідів, $20 на політичних вязнів і $2 інвалідові в Канаді.

М. Чагарин.

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Листопадове Свято.

Цьогорічні роковини Відродження Української Державности на західніх землях України відсвяткувала наша громада з особливою повагою. Рано по Службі Божій в укр. прав. церкві відправлено панахиду по поляглих героях, що впали за українську державність. Співав церковний хор під орудою п. С. Рихлія. Принагідну, незвичайно добре обдуману проповідь, виголосив місцевий парох прот. П. Корсуновський.

Вечором відбувся властивий концерт з багатою програмою, переплітаний живим образом з рідного краю, хоровими точками, солями, дуетами, деклямаціями та промовами.

Вступне слово виголосив предсідник громади П. Андрущак, звертаючи особливо увагу на життєздатність нашого народу, що по 577 роках неволі зумів вчинити листопадовий зрив. Дальшою точкою в програмі був живий образ, що представляв стрілецьку могилу й маму (пані Денис) з синком (Демяник), що прийшли уквітчати її та віддати честь упалим героям. З короткої розмови матери з синком виходить, що це могила творця листопадового зриву — Дмитра Вітовського. Живий образ, що так вдало був виконаний, можна сміло сказати, персоніфікував теперішню сумну дійсність нашого краю та рідного народу. Почесну варту при могилі в козацьких строях тримали П. Андрущак та М. Кузик.

Зразково ведений хор під управою о. Корсуновського відспівав низку добірних пісень, як „Вкраїно, мати, кат сконав", „Стоїть явір", „Їхав стрілець", „Чуєш, брате мій" і т. п. Дуети відспівали Юльця Пилатюк з Любцею Процай та панночки П. Приймак і М. Гоца. Сольо співали пані Грановська й Олена Рихлій і Юльця Коцюба. Акомпаніювала Оля Процай. Сольо на скрипці чудово відограв Івась Денис. Співаки, солісти й грачі вивязалися знаменито, за що їх публика наділила рясними оплесками.

Принагідні деклямації чудово виголосили д-р М. Гайдак, Ю. Пилатюк, В. Попеза, Мирослава Коцюба та маленький Богданко Демяник.

Святочний реферат виголосив д-р Грановський, професор місцевого університету. Шановний прелеґент почав свою довшу промову від подяки нашій молоді, „котра так гарно вивязалась у своїх програмових точках на концерті". Потім упевняв присутніх родичів, що наша молодь не пропаде, коли вони дбатимуть, щоб вона і дальше брала участь в народній роботі для рідного народу. Навязав промову до змісту ранішньої проповіди, в котрій нарід наш був порівняний з убогим Лазарем, що лежав у струпах і бажав насититись крихтами, що спадали зі столу багача. Але як Лазар в скорому часі достиг раювання, так будемо вірити, що в недовгім часі для нашого народу наступить рай. Доказував, що великі колоди нашому народові до волі підставляли не лише його політичні вороги, але й свої ступайки з соціялістичного та комуністичного табору. Він доказував дальше, що будучність нашого народу лежить у самосвідомості, в любові до свого рідного, в національній гордости, карности й щирій посвяті для народу. В посвяті, яку задокументувала наша молодь під Крутами, на безконечних судових розправах і т. д. Запевняв, що коли прийде „новий Листопад", то великі держави будуть по нашій стороні, бо тепер пізнали нашу кривду.

По тім промовив п. Гайва, завзиваючи до збірок. Зчерги забрав слово п. С. Мамчур, професор соціольоґії з сейнтпольского каледжу. Він підкреслив любов нашого народу до традицій, до свого рідного, казав, що коли т. зв. верхні наші кляси засимілювалися, то нарід задержав мову і традицію, а вкінці здобувся і на такий зрив як Листопадовий.

Кінцеве слово виголосив С. Коцюба, завзиваючи присутніх заховати в своїх серцях славні листопадові традиції. Свято закінчено відспіванням народнього гимну.

Присутні зложили $31. По відчисленню розходів рішено післати $10 на інвалідів, а $10 на визвольну боротьбу. По $1 зложили: о. П. Корсуновський, д-р А. Грановський, пані І. Грановська, д-р М. Гайдак, д-р Берман, П. Качмар, А. Процай, П. Садовий, О. Пилатюк, П. Гайва, Й. Ковалів, П. Андрущак, С. Коцюба, С. Рихлій, П. Голубець, В. Герман, М. Денис, В. Мельник, Ю. Деделюк, В. Ґловацький, В. Яремчук, А. Проскурняк; по 60 ц.: М. Процаева, С. Горбаль; по 50 ц.: А. Ясенюкова, О. Блажкевич, І. Тофан, К. Гоца, К. Качмарова, К. Рихлій, Андрушевський, Д. Самотюк, П. Приймак, К. Косак. Решта дрібними.

Ф. Луців.

— Прошу пані, — каже пані Кужільняк до сусідки, яку стрінула на сходах — вчора ви прислали свою наймичку, щоби я позичила три яйця, а нині ви відіслали мені тільки два.

— О, дуже перепрошую вас, пані, ви мусіли зле порахувати!

УВАГА! ВУНСАКЕТ, Р. АЙ., І ОКОЛИЦІ! УВАГА!

ЗАХОДАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ, ВІДДІ 16-тий ім. ЮЛІЯНА ГОЛОВІНСЬКОГО В ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

відбудеться

В НЕДІЛЮ, 29-ГО ЛИСТОПАДУ (NOVEMBER) 1936 РОКУ

в годині 3-тій пополудні

ВЕЛИКЕ ВІЧЕ

В ГАЛІ ПАРОХІЯЛЬНІЙ, 394 БЛЕКСТОН УЛИЦЯ.

На тім вічу буде говорити п. **Володимир Душник** з Ню Йорку, Н. Й.

На це національне віче запрошуємо всіх місцевих і позамісцевих українців, як з Бостон, Тантон, Сентрал Фолс, Провіденс, Кромптон, Блекстон і Менвіл.

Шановні громадяни! Українці й українки! Хто з вас почуває себе українцем і бажає свому народові волі і свободи своеї власної соборної держави, то повинен кожний прийти на це віче. **Вступ вільний.** 277

УВАГА! НЮ ЙОРК, Н. Й.! УВАГА!

СТАРАННЯМ ДРАМАТИЧНОГО ГУРТКА

при українській прав. громаді на 14-тій вулиці

виставиться драму в 4-ох діях, Ванченка-Пісецького

„КАТЕРИНА МУЖИЧКА“

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 29-ГО ЛИСТОПАДУ (NOVEMBER) 1936 Р.

В ГАЛІ ПАРОХІЯЛЬНІЙ, 334 E. 14th ST., NEW YORK, N. Y.

Початок в годині 7-мій ввечір. — Вступ 40 центів.

В цій драмі беруть участь знані всьому громадянству сили з Ню Йорку, як: **п-н. Красновська, Осадчук, О. Кухар- городецька, Барановська,** також й з мужчин, як: **М. Скоробогач, Жуковський, Грицишин, Яновський, Ядловський** і інші. Тому сміло запрошуємо до численної участи в тому представленню все громадянство з Ню Йорку й околиці, а за повне вдоволення ручить — **Комітет.** 277

УВАГА! БАВНД БРУК, Н. ДЖ.! УВАГА!

ВІДДІЛ 344 УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

:——::——: влаштовує :——::——:

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, ДНЯ 28-ГО ЛИСТОПАДУ (NOVEMBER) 1936 Р.

В COLUMBIA AUDITORIUM HALL,

222 TALMADGE AVENUE, BOUND BROOK, N. J.

Початок в годині 7-мій ввечір. — Вступ 30 центів.

На цей баль запрошуємо все громадянство з Бавнд Брук, Менвіл, Рарітан, Ню Бронсвік, Лінколн і Плейнфілд прийти і весело забавитись. За добру забаву ручить 277

Комітет.

УВАГА! РОЧЕСТЕР, Н. Й., І ОКОЛИЦІ! УВАГА!

ВЕЛИКУ ЗАБАВУ

(OPENING)

:——::——: влаштовує :——::——:

ЗНАНИЙ ВСІМ РОЧЕСТЕРЦЯМ

ІВАН МАНЕЦЬ

В НЕДІЛЮ, 29-ГО ЛИСТОПАДУ (NOVEMBER) 1936 РОКУ

В ВЛАСНІМ ГОТЕЛИ ПРИ 320 BUFFALO ROAD.

На цю забаву запрошую всіх моїх знайомих прийти численно, почавши від дванацятої години вполудне. 277

Один лікар приїхав на літнище на село й дивується, що дерева господаря ростуть так скоро. На це господар:

— Пане доктор та бо ті дерева не мають більше ніякої роботи, як лише рости!

ДЕНЬ ПОДЯКИ І ВАШЕ ЗДОРОВЛЯ.

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

В тім часі, коли президент Вашингтон видав першу проклямацію про віддання подяки (1789 року), медицина стояла дуже низько. Навіть коли президент Лінколн, 75 років пізніше, визначив четвертий або останній четвер у листопаді на народне свято, такі недуги як віспа та дифтерія часто ширились по цілім краю. Багато інших хворіб забирали тисячі жертв кожного року. Та проте по цілих Злучених Державах більшість населення відкладала подяку за численні благодати, одержані впродовж року.

За останніх пятьдесять років наука медицини зробила великий крок вперед, з чого людство багато скористало, бо скаля смертности постійно зменшалась. Сьогодня не чуємо більше про випадки недуги віспи, тифу чи епідемії холери, а якщо деколи вони десь покажуться, то фактично це велика рідкість. Тифова гарячка є тепер рідкою недугою в більшості міст; дитяча холера майже зовсім зникла, а дифтерія теж на тій самій дорозі. Здержано розвиток туберкульози, а цукрівницю можна контролювати таксамо як предвічну недугу людства: сифіліс.

Треба було довгими роками переконувати людей, що від недуг можна схоронитись. Тому, що народні маси починають чимраз більше думати про здоровля, можна сподіватися, що буде зроблений більший поступ щодо поборювання недуг. Отже з приходом Дня Подяки кожний має за що дякувати, а особливо молода генерація повинна бути вдячна за численні винаходи, які придумала та витворила наука для кращого життевого вдоволення.

Зробім цей День Подяки днем веселости та радости; віддаймо подяку за обдарення певних людей здібностями для придумання майже повної охорони перед недугами. Зробім постанову помагати властям публичного здоровля для здержання недуг, стосуючись до їх вказівок щодо щеплення віспи, застрикування проти дифтерії та головних приписів про здоровля.

Коли кожний з нас зверне більшу увагу на охорони проти недуг, це матиме велике значіння для нас усіх, наших найдорожчих і сусідів.

ФЛІС.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

МЕНШЕ ЗЛОЧИНІВ СЕРЕД ЧУЖОРОДЦІВ.

Федеральне Слідче Бюро при Департаменті Справедливости Злучених Держав недавно тому зладило і подало до публичного відома порівнюючу статистику про скалю арештовань серед чужородців та людей тутешнього роду білої раси за перших шість місяців 1936 року. Таксамо як статистика злочинів попередніх років, так і ново зібрані відомости виказують, що в пропорції до своїх чисел люди чужинецького роду поповнюють багато менше злочинів ніж родовиті американці.

За перших шість місяців 1936 року Федеральне Слідче Бюро зробило перегляд майже 220 тисяч записок про випадки арештування, надіслані поліційними властями з усіх сторін Злучених Держав. Провірка тих фактів була зладжена на підставі попередньої кримінальної історії, що становить велику збірку відтисків пальців арештованих, а саме в числі 6,100,000 відбиток, зложених у згаданім Бюрі. З одержаних тим способом інформацій Бюро зібрало та впорядкувало певне число табель, з котрих одна виказує скалю відносно злочинів серед ріжних груп населення.

В поодиноких проступках скалі у кожних 100 тисячах населення були такі: арештування за нічні вломи в цілі грабунку припадае на чужоземців білої раси по 3.8, а тут роджених білих 16; за крадіж білі чужинецького роду 9.6, білих тутешнього роду 26.1; за фальшування білих чужородців 1.5, білих тут уроджених 3.8; за розтрати й обману чужородців 3.6, тутешніх білої раси 7.6; за полові переступства чужинецького роду 2.6, білих тут роджених 2.9; за нарушення закону про торговлю наркотиками чужородців 4.6, тутешніх білих 8.1; за волокитство чужинецького роду 6.3, родовитих білої раси 17.4.

З другої сторони, скаля арештовань серед чужородців білої раси була вища за нарушення законів про алькогольні напої, а саме 4.7 проти 3.7; за купно крадених річей 2.00 проти 1.5; за зневагу 10.1 проти 8.5. За всі кляси переступств скаля арештовань чужородців білої раси на кожних сто тисяч населення чужого роду припадала по 99.3, а серед білих тутешнього роду звищ два рази більше, а саме 211.9 на кожних сто тисяч населення. **ФЛІС.**

Лікар здибає на вулиці жінку одного із своїх пацієнтів.

— А як здоровля вашого чоловіка?

— Помер бідний вчора вечором . . .

— Гм . . . то цікаве! А ти заживав лікарство, що я йому його записав?

— Так, пане докторе, що дня цілісінький тиждень, аж до останньої хвилини.

— Ну, так, то все тепер вже ясне для мене! Яж казав йому, що має заживаси лікарство цілі два тижні!

—o—

Французький письменник-гуморист оповідає:

— Недавно був я у дуже відомого й дорогого лікаря в Парижі, професора Г., і спитав його, чому за вирвання зуба жадає 200 франків. Таж уся процедура треває ледви кілька хвилин.

— Прошу дуже, — відповів лікар — коли хочете, можу також рвати поволеньки!

—o—

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 11-го листопаду померла в стейтовім шпиталі на затроення крови, **АННА ПЕТРІВСЬКА,** молода членица бр. св. Арх. Михаїла, відділу 85 У. Н. Союзу в Філядельфії, Па.

Похорон відбувся 14-го листопаду. В похороні взяли участь молоді члени, які відпровадили покійну на цвинтар св. Петра й Павла в Фріленд, Па.

Братство щиро дякує всім членам і урядникам, а зокрема молоді за віддання покійній останньої прислуги. Участь молоді у похороні покійної Анни певно заохотить і тих, що ще не належать до організації, щоб вони стали членами братства й У. Н. Союзу.

О. Костюк, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Потребую РОБІТНИКА на фарму, в віці від 40 до 60 літ життя. Постійна праця літом і зимою. Мусить уміти трохи будівляне ремесло. Платня $10 місячно зимою, а літом $15 і харч. 175-6

JOHN SZEMBERKO,
North Windham, Conn.

ПОТРІБНО ДІВЧИНИ

до домашньої роботи в 4-кімнатнім апартаменті. Буде мати свою окрему кімнату до спання. Двоє старших людей і дитина. Платня $25 місячно. Голоситись: 277-9

BERKOWITZ,
1072 E. 3rd St., Brooklyn, N. Y.
Phone: Navarre 8-8226.

НАПРОДАЖ

ДІМ на сім кімнат (корнеровий), 640 Е. Мейн ул., Мілвіл, Н. Дж. Льота 167x150 стіп. Щойно помальований і випаперований минулого тижня. Дерева й гарадж на два автомобілі. Цей дім є при двох широких дорогах. Чудове місце на сальон, газолінову стацію, або інший бизнес. Сама льота варта великі гроші. Продам його за $2,500. Купіть, а не пожалуєте. Пишіть: **Антін Пашук, 322 Н. 8-ма ул., Філядельфія, Па.**

Його правда.

Судля: Підсудний має вже за собою бурливу минувшину.

Підсудний: Навпаки, пане судде, я переважно сидів!

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (56)

Спадаючи з дерева вниз, Тарзан старався вдержати кріпко під пахою Кида; хоч може краще булоб, колиб цей хлопець, спадаючи на землю, був убився на смерть, ніж мав попадати тим хижакам у руки. Як тільки Тарзан скочив на землю, на нього з усіх сторін накинулись хижі люди-леопарди. Їх була велика сила, тому про виграну не могло бути мови.

Всетаки Тарзан добув свого ножа й старався умерти у боротьбі, а не піддаватися. Він напевно був би згинув, але дикуни дістали були від свого жерця Люлімі гострий приказ, щоби білого велитня привести живого. Тому вони цілою юрбою накинулися на Тарзана і Кида та після завзятої боротьби таки їх обезсилили і повязали шнурами.

Дивні гадки родилися в голові цього білого велитня. Він обороняв чуже життя з найбільшим героїзмом. Також свого власного життя він ніколи не наражав без потреби. А проте в обличчі смерти він ніколи не лякався. Він знав, що прийдеться колись умерти. Він також майже був певний, що вмре не своєю смертю. В нетрах майже ніхто не вмирав своєю смертю.

В той час, як вязні під сильною екскортою занурялися поволі в нетри, маленька Нкіма високо на дереві плакала з жалю: „Вони вбють його, вбють і я не буду мати приятеля. Бідна Нкіма. Тепер нетри дуже страшні. Ох, яке тяжке життя бідної малпи. Нема кому поскаржитися, нема кому пожалітись; тяжке, тяжке життя бідної малпи Нкіми“.